

NOVITATES THERIOLOGICAE

PARS 1, 2000

Інформаційний бюлетень Українського теріологічного товариства НАН України. Вип. 1

Теріологія в Україні 2000: крок у нове століття

Київ, 2000

Novitates Theriologicae Pars 1 (випуск 1, 29.02.2000)

Інформаційний бюлетень Українського теріологічного товариства НАН України.

Випускається за ініціативою Ради Теріологічної школи, Українського центру охорони кажанів та Ініціативної групи з проблем вивчення та охорони великих хижаків (група *HELP*).

Бюлетень виходить 2–4 рази на рік і поширюється серед членів УТТ за їх членські внески. Частота виходу чергових випусків, їх обсяг та наклад визначаються інтенсивністю надходження нової інформації та активністю членів товариства у підготовці такої інформації.

Бюлетень містить інформаційні повідомлення про акції, програми, проекти, закони, конференції, наради, семінари, видання, експедиції та різноманітні ініціативи щодо вивчення та охорони ссавців в Україні та суміжних країнах. Вся інформація розміщена за розділами.

Скорочена назва бюлетеню: «*Nov. Theriol.*», в тексті повідомлень бюлетеню використовується абревіатура «*NT*». Українським відповідником його назви є «*Теріологічні новини*».

Редакційна Рада

голова
заступник голови
відповідальний редактор
члени Ради

академік НАН України *Вадим Топачевський*,
професор *Ігор Ємельянов*,
старший науковий співробітник *Ігор Загороднюк*,
професор *Михайло Ковтун*,
професор *Юлій Крочко*,
професор *Леонід Рековець*

Випуск затверджено Радою Українського теріологічного товариства НАН України 29 лютого 2000 року.

Адреса для листів:

01030, Київ–30, вул. Богдана Хмельницького 15,
Національний науково-природничий музей,
Українське теріологічне товариство.

Вітаємо з першим випуском “NT”

Шановний колего,

за останні роки теріологічні дослідження в Україні помітно активізувались, і обсяг нової інформації зріс. Кожний з нас щодня відчуває нестачу теріологічних новин, як таких, що стосуються певних ініціатив і акцій, так і розвитку окремих напрямків досліджень, як щодо конференцій і робочих зустрічей, так і нових видань і окремих публікацій у періодиці.

За останні два роки, власне впродовж роботи V та VI Теріологічних Шкіл, сформувалося кілька нових ініціативних груп, діяльність яких передбачає підготовку і поширення інформації за певними напрямками досліджень: Інформаційні листі про діяльність Теріологічної школи (які поширюються нами вже 6 років, двічі на рік) та два щойно підготовлені Інформаційні бюлетені – щодо хижих (група *HELP*) та кажанів (*УЦОК*). Враховуючи постійний чималий потік іншої інформації (підготовка збірок, конференцій, експедицій тощо), вирішено випускати єдиний інформаційний бюлетень. Цей бюлетень Ви тримаєте зараз у своїх руках. Його видання розпочато на громадських засадах.

Якщо Ви бажаєте отримувати цей бюлетень надалі, повідомте про це нас (деталі на останній сторінці). Інформація, яку Ви бажаєте зробити доступною теріологічному загалу, готується всіма нами, і кожний з нас може стати автором окремої об'яви або цілої сторінки.

Від імені Редакційної ради, академік Вадим Топачевський

У першому випуску “NT”

- VI Теріологічна Школа (Тернопіль – 1999)
- Інформаційна сторінка групи *HELP* (випуск 1)
- Бюлетень Українського центру охорони кажанів
- Ініціативи Українського центру охорони кажанів
- Увага: Детекторний семінар в Україні
- Хроніка збірань: конференції 1999 року
- Конференції, заплановані на 2000 рік
- Офіційна хроніка та інформація
- Теріологічна бібліографія, (випуск 1)
- Суперфакт та суперновина
- Інформація про подальші випуски

У наступних випусках “NT”

- ✓ Інформація про з'їзд УТТ та VII Теріологічну школу
- ✓ Інформація та анкета про ссавців у Червоній книзі III
- ✓ Все про ультразвукової детектори для вивчення кажанів
- ✓ З історії Українського теріологічного товариства
- ✓ Про конкурс студентських наукових праць 2000
- ✓ Бібліографія щодо хижих
- ✓ Ваші повідомлення

Звіт про проведення Подільської Школи (1999)

Загальна інформація. Шоста Теріологічна Школа-семінар "Макротеріофауна, її сучасний стан та перспективи збереження" проходила з 28 вересня до 2 жовтня 1999 р. на базі Тернопільського державного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Перший етап Школи проходив безпосередньо у приміщеннях університету, другий – на біостанції ТДПУ у ботаніко-ентомологічному заказнику "Голицький" (с. Гутисько Бережанського р-ну). Школа збрала 55 учасників, які представляли більше 30 організацій більшості регіонів України. Засідання проходили у вигляді сесій, семінарів та круглих столів, які відбувались двічі на день згідно з тематичними блоками програми. Поряд з головними семінарськими блоками проведено три окремих заходи: Круглий стіл Ініціативної групи *HELP*, акцію "Ніч кажанів '99 в Україні" та Конкурс студентських наукових праць.

Головні теми обговорень. За основною темою Школи обговорено такі розділи (в дужках – основний доповідач і ведучий відповідної сесії): законодавчі ініціативи з охорони мегафауни (*В. Домашнінець*); методи та проблеми обліку макротеріофауни (*С. Жила*); сучасний стан хижих ссавців (*О. Киселюк*); перспективи збереження макротеріофауни (*А. Волох*); історичні зміни мегафауни (*П. Пучков*); епідеміологічне значення ссавців (*О. Зоря*). Однією з найяскравіших доповідей, яку продовжила довга і цікава дискусія, стала лекція *П. Пучкова* про середовище-твірну роль мегафауни та первинні і вторинні вимирання гігантських трав'янідів. Закономірним продовженням цієї частини семінару стала доповідь *А. Волоха* про сучасний стан мисливської фауни та шляхи її формування на півдні України. Великий інтерес викликала доповідь *С. Жили* і подальша сесія щодо методів масштабного збору достовірної інформації про стан популяцій рідкісних видів ссавців зі складу мисливської фауни. Надзвичайно актуальним став блок поточних наукових доповідей співробітників заповідників і національних парків за темами поточних досліджень, зокрема, інформація про знахідки нових і маловідомих видів – корсака, шакала, перегузні тощо.

Круглий стіл групи *HELP*. Як продовження основної теми Школи відбулось засідання щодо досліджень великих хижих ссавців. Основними його темами стало обговорення поточного стану досліджень хижих і розвитку інформаційної мережі. Обидві теми викликали жваву дискусію, що розвивалась від песимістичної тези про неможливість розгортання повноцінних моніторингових досліджень наявними в Україні силами до більш оптимістичної ідеї створення мережі фахівців та організації інформаційного простору з цих питань. Певною мірою ідеалістичний початок щодо перспектив розвитку досліджень (*В. Слісаренко, І. Дикий, І. Загороднюк*) змінила досить критична позиція фахівців з великим досвідом польових досліджень (*С. Жила, О. Киселюк, А. Волох, І. Зеніна*). Дискусія завершилась визнанням необхідності первинної "розкрутки" теми за кількома напрямками – створення інформаційного бюлетеню, організація всеукраїнського обліку, пошук великих проєктів, залучення молоді, співпраця з мисливознавцями (сторінку групи *HELP* див. далі).

Інформаційний ярмарок – неформальна назва вже традиційного заходу, передбаченого програмою Школи, під час якого по колу проходить представлення різних проєктів, акцій, видань, інформації про конференції, фонди і гранти, робочі групи (“воркшопи”) і робочі мережі (“нетворки”). В рамках цієї сесії проведено Круглий стіл з питань розвитку інформаційної мережі, включаючи бази даних щодо фахівців і фахових груп, ведення і поширення інформаційного бюлетеню (тепер Ви його тримаєте).

Ніч кажанів '99. У рамках Школи за ініціативою групи "Український хіроптерологічний центр" відбулась акція "Європейська ніч кажанів '99 в Україні". На окремому засіданні, присвяченому проблемам охорони і вивчення кажанів, обговорювалась участь України у міжнародних угодах про охорону рукокрилих (*В. Домашлінець*), заслухано звіти про роботу VIII Європейського симпозиуму з охорони кажанів (*І. Загороднюк, Т. Баїта*) та про діяльність робочої групи по кажанам при Екоцентрі "Дельта" (*О. Федорченко*), відбулось започаткування діяльності Інформаційного центру з кільцювання кажанів (*Т. Баїта*) та представлення нового польового визначника кажанів (*І. Загороднюк*). Особливо обговорювалась необхідність вивчення і збереження сакральних і фортифікаційних споруд як осередків сховищ для деяких видів кажанів (*Т. Баїта, В. Тищенко*) та особливості обліку дендрофільних видів рукокрилих (*В. Тищенко*). Заслухано також студентські наукові доповіді (*Я. Петрушенко, О. Бобкова, Л. Годлевська, А. Влащенко*). Під час акції проводилась виставка листівок "Кажани очима дітей" та фотографій кажанів, демонстрація роботи ультразвукових детекторів для визначення кажанів.

Конкурс студентських наукових праць. Активну участь у роботі Школи брали студенти-біологи, які представляли шість університетів України. На конкурс було подано 7 цікавих робіт. Кращими визнано роботи: студентки Міжнародного Соломонова університету *Оксани Бобкової* у номінації “Дослідження фауни заповідних територій” та студента Сімферопольського університету *Павла Гольдіна* у номінації “Фундаментальні дослідження”. Поза конкурсом почесне перше місце учасниками Школи присуджено *Олені Барабаш* за змістовну і капітальну дипломну працю, присвячену фауні місця проведення Школи – “Ссавці заказника Голицький”. Всі учасники конкурсу отримали призи і пам’ятні грамоти.

Екскурсії. Під час роботи семінару співробітниками університету проведено цікаві екскурсії для учасників Школи територією заказника та огляд чудових виробів місцевих різьярів по дереву. В останній день Школи, у рамках акції "Ніч кажанів '99", відбулась незабутня екскурсія до карстових печер "Млинки" і "Угринь", що є місцем зимівлі кількох рідкісних видів кажанів. Цей заключний етап Школи став можливим завдяки господарям печер – спелеологам Чортківського спелеоклубу "Кристал" – “Пати”, “Доктора” і “Мадяра”.

Подяки. Учасники Школи щиро вдячні її господарю *Богдану Пилявському* за чудову організацію роботи і побуту учасників семінару, а також його колегам – співробітникам хіміко-біологічного факультету ТДПУ *Василеві Кваши* та *Любові Шевчик*, завідувачу біостанції “заказник Голицький” *Надії Троян* та всьому колективу ТДПУ, а також спелеологам клубу “Кристал” за активну участь у організації Школи '99 в чудовому куточку Поділля.

Сторінку підготували: *Володимир Тищенко та Ігор Загороднюк*

[Інформацію про попередню Школу читайте: *Вестник зоології, том 33, № 4-5, 1999; Заповідний Вестник, № 2 (47), 1999; огляд попередніх семінарів: Заповідна справа в Україні, том 4, № 1, 1999*].

NOVITATES
THERIOLOGICAE
Pars 1, 2000

Інформаційна сторінка
групи *HELP*
(випуск 1)

Загальна інформація про групу *HELP*

Ініціація. Кризовий стан популяції хижих ссавців у Європі став основою великої міжнародної програми “Європейські великі хижаки” (European Large Predators”, *ELP*), до якої як перший крок наближення учасники V Теріологічної Школи створили ініціативну групу *HELP* – “допомога великим хижим Європи” (*Help ELP*). Ініціаторами створення групи стали учасники V Школи *Ігор Загороднюк, Вікторія Слісаренко* та *Ігор Дикий*. Група є відкритою для участі всіх, хто цікавиться вивченням фауни та проводить моніторинг популяцій великих хижих ссавців в Україні. В рамках роботи VI Теріологічної Школи активну участь у роботі групи взяли колеги з природних заповідників і національних парків – *Сергій Жила, Олександр Киселюк, Інна Зеніна, Анатолій Волох, Євген Боровик, Євген Роман*.

Задачі групи *HELP*. Європейська ініціатива охоплює три види хижаків нашої фауни – вовка, рись та ведмедя. За пропозицією ініціаторів групи круг об’єктів моніторингу пропонується розширити до всіх аборигенних видів хижих, окрім видів *Mustelinae*. Основними формами діяльності групи *HELP* є розробка і здійснення програми дій стосовно (1) поширення знань та (2) узагальнення і (3) розповсюдження інформації про акції щодо вивчення і охорони хижих, налагодження контактів з іншими групами; створення необхідного всім нам інформаційного простору. У завдання нашої асоціації входить також постійна готовність підготувати експертні висновки щодо стану популяцій хижих в Україні.

Акції та ініціативи групи *HELP*. Впродовж 1999 року налагоджено контакти з групою “*WOLF*”, провідними фахівцями НАНУ, Мінекології та УТМР, проведено кілька студентських семінарів (із запрошенням провідних фахівців) на базі Київського зоопарку і Національного аграрного університету. За ініціативою групи, підтриманою іншими колегами, темою VI Теріологічної Школи було обрано “Макротеріофауна: її сучасний стан і проблеми збереження”. В рамках цієї Школи групою проведено Круглий стіл з питань розвитку інформаційної мережі, включаючи бази даних щодо адрес та галузі дослідницьких інтересів наявних в Україні фахівців, ведення і поширення інформаційного бюлетеню (ця сторінка), залучення молоді шляхом їх запрошення у великі комплексні експедиції, на конкурс студентських наукових праць (планується ввести у конкурс “хижу” номінацію) тощо.

Поширення інформації. В наступному випуску “*NT*” ми плануємо помістити бібліографію щодо хижих України за останнє десятиліття. Просимо всіх надсилати нам бібліографічні описи своїх праць. Адреси фахівців, що вивчають крупних хижих, та стислу бібліографію щодо хижих можна отримати за адресою *Ігоря Дикого*:

290005, Львів, вул. Грушевського 4, Львівський державний університет, біологічний факультет;
тел. (0322)–79.45.48 (зоомузей); e-mail: zoomus@franko.lviv.ua.

Сторінку підготували: *Ігор Дикий та Ігор Загороднюк*

Шановний колего,

Метою створення цієї сторінки є підвищення ефективності та інформаційної насиченості спілкування хіроптерологів, студентів і просто зацікавлених осіб. Сподіваємося, що саме з Вашою допомогою нам вдасться реалізувати інформаційну наповненість Сторінки. Чекаємо на Ваші матеріали і пропозиції щодо вивчення та охорони кажанів в Україні.

Ви також знайдете хіроптерологічну інформацію у таких розділах “NT”, як «Конференції», «Експедиції», «Бібліографія». Щодо експедицій маємо відмітити, що вони, окрім елементу професійного спілкування та обміну досвідом для її учасників, також є можливістю для навчання та опанування навиками польової практики початківців. Пропонуємо науковцям ділитися ідеями організації досліджень й (або) інформувати громадськість щодо можливості проведення експедиційної практики з вивчення кажанів в Україні.

Загальна інформація про УЦОК. Український Центр Охорони Кажанів (дотепер відомий як “УХЦ”) створено як об’єднання теріологів та природоохоронців, професійна та громадська діяльність яких пов’язана з проблемами вивчення та охорони кажанів. Центр створено Радою Теріологічної школи – щорічного зібрання активу Українського теріологічного товариства (УТТ). Ініціатори створення Центру – *Ігор Загороднюк, Василь Покиньчереда та Володимир Домашлінець*, його актив поповнили *Лена Годлевська, Володимир Тищенко, Тарас Баишта, Ярослав Петрушенко*. Основними формами діяльності УЦОК є поширення знань, узагальнення інформації, налагодження контактів, інформаційна підтримка проведення акцій, підготовка довідок. Членами та користувачами інформації чи учасниками акцій можуть бути всі члени УТТ, зокрема, учасники щорічної Теріологічної школи-семінару.

Діяльність УЦОК у 1999 році

- Участь у VIII European Bat Research Symposium (VIII EBRS) – Краків, серпень 1999 р.
- Проведення в рамках VI Теріологічної Школи акції “Ніч кажанів’99 в Україні” – вересень 1999 р.
- Підготовка і видання нового польового визначника кажанів.
- Започаткування ряду ініціатив (детально див. на наступній сторінці).
- Започаткування Інформаційного бюлетеню УЦОК (ця сторінка).
- Налагодження контактів з науковим комітетом EUROBATs (зокрема, з п. Пітером Ліною) і поповнення хіроптерологічної бібліотеки УЦОК книжками та збірками іноземних авторів.
- Співпраця з Польським Центром Хіроптерологічної Інформації.
- Проведення тематичних семінарів серед студентів-біологів Київських ВУЗ’ів.

Інші важливі події 1999 року (деталі див. нижче)

- Створення Науково-консультаційної ради з охорони кажанів при Мінекобезпеки.
- Ратифікація Україною низки міжнародних угод, що стосуються охорони рукокрилих.

Інформаційний центр кільцювання кажанів. З метою координації зусиль окремих дослідників, визначення пріоритетних напрямків досліджень розпочато створення Інформаційного центру кільцювання кажанів, який у перспективі стане базою для організації Центру кільцювання рукокрилих в Україні. Його основними завданнями є координація досліджень міграцій рукокрилих, об’єднання зусиль дослідників, які хочуть займатися вивченням міграцій та кільцюванням рукокрилих в Україні, ефективний обмін інформацією, зв’язок та активна співпраця з такого роду організаціями в інших країнах тощо. На сьогодні розпочато створення бібліотеки щодо міграцій рукокрилих, бібліографічної бази даних з цієї тематики; налагоджено контакти із центрами кільцювання Польщі та Німеччини. Детальнішу інформацію можна отримати у координатора центру *Тараса Баишти* за адресою:

Інститут екології Карпат НАНУ: Львів 79026, вул. Козельницька 4; ecoinst@instecoc.cscd.lviv.ua

Група з дослідження фауни у спорудах сакральної архітектури. Споруди сакрального характеру – церкви, каплиці, дзвіниці тощо – мають важливе значення як зимові, а особливо як літні місця перебування рукокрилих. Завдяки їхній специфічній будові та способу використання в них формуються сприятливі умови для перебування колоній та особин багатьох видів кажанів, особливо “печерної” групи. Під час роботи VI Теріологічної школи її учасниками створено Робочу групу з досліджень рукокрилих у сакральній архітектурі в Україні. Завданнями Робочої групи є стандартизація методів досліджень, організація спільних досліджень, вироблення стратегії й тактики охорони видів в об’єктах сакральної архітектури, просвітницька робота, обмін інформацією тощо. Ініціатори Групи – *Тарас Баишта* (адресу див. вище) та *Володимир Тищенко* (адреси див. нижче).

Ніч кажанів 2000 в Україні – розпочато підготовку нової акції, до якої спільно із Польським Центром хіроптерологічної інформації вже підготовлено наклейки та визначник.

Центр реабілітації кажанів. Восени 1999 року при Київському зоопарку ініціативною групою студентів і науковців створено Центр реабілітації кажанів. В основу створення Центру лягла ідея необхідності надання притулку кажанам, що в екстремальних умовах міста взимку опиняються вигнаними зі своїх сховищ. У завдання Центру входить також поширення знань про рукокрилих серед населення та зміна негативного ставлення громадськості до цих тварин, залучення дітей до охоронної діяльності. Окрім цього, існування Центру створює умови для збору «випадкової» інформації щодо населення рукокрилих у містах. Перші дні існування Центру відзначені сенсаційною подією — киянами знайдено і принесено у Центр 5 особин нетопира середземноморського (*Pipistrellus kuhlii*), що стало першою знахідкою виду на Київщині. Сподіваємося, що ідея створення подібних осередків допомоги кажанам знайде відгук в інших місцях України. Будемо раді спілкуванню та співпраці. З питаннями щодо Реабілітаційного центру звертайтеся до *Володимира Тищенка*:

*Київський зоологічний парк, Листя: Київ–142, пр-кт Палладіна 24–12.
Тел. (044)–274.10.76 (Зоопарк), 267.82.82 (Академія).*

Інформаційний листок УЦОК підготувала Лена Годлевська

NOVITATES THERIOLOGICAE Pars 1, 2000	Увага: Детекторний семинар в Україні	

Мінекології України та Український центр охорони кажанів спільно з Ніжинським педагогічним університетом та Благодійним фондом “Нові екологічні ініціативи” проводять

Семинар із визначення кажанів та локалізації їх сховищ за допомогою ультразвукових детекторів

У березні 1999 року Україною ратифіковано Угоду про збереження кажанів в Європі, що має відому багатьом аббревіатуру EUROBATs. Однією з програм, нещодавно прийнятих Секретаріатом Угоди до виконання, є проект “Bat conservation expert training and data collection in Southeast Europe. A German contribution towards the implementation of EUROBATs transboundary programmes”. Метою проекту є інтенсифікація вивчення та охорони *Myotis dasycneme*, *Pipistrellus nathusii*, *Miniopterus schreibersi* та інших видів у країнах південно-східної Європи, до яких належить і Україна. Проектом передбачається забезпечення країни кількома ультразвуковими детекторами та проведення тренувального курсу-семинару (воркшопу) з детекторного визначення кажанів та локалізації їх сховищ.

Основними задачами семінару є: ознайомлення з сучасними методами роботи щодо збереження кажанів, одним з аспектів якої є застосування дистанційних методів дослідження та підготовка експертів з використання ультразвукових детекторів. Подальша «самостійна» робота експертів передбачає їх залучення до збору максимально вичерпної інформації про поширення рукокрилих на території України, розміщення їх сховища тощо. Отримані дані мають стати основою для розробки або інтенсифікації заходів щодо охорони кажанів.

Схема роботи семінару включає проведення лекційних та практичних занять, що дозволять зрозуміти й опанувати принципи роботи з сучасною ультразвуковою технікою. Учасники будуть розділені на дві мобільні групи, кожна з яких очолить досвідчений тренер.

Учасники. Попередні запрошення надіслано за 30 адресами. Просимо бажаючих якомога швидше повідомити про свої наміри взяти участь у роботі семінару. Кількість учасників семінару обмежена (бл. 15 осіб), попередня реєстрація обов'язкова. Подальша інформація, включаючи статтю про детектори та програму семінару, буде надіслана тільки колегам, що заявили про свої наміри взяти участь у навчанні і включені у склад учбових груп.

Дата і місце. Дата проведення семінару: 30.04–03.05.2000 р. Базою планується біостанція «Ядути» Ніжинського педагогічного університету ім. Миколи Гоголя (табір «Лісове озеро»). Забезпечення побутових умов – за традиційною для теріологічних шкіл схемою.

Робоча група з підготовки семінару: від Ніжинського університету – *Олександр Вобленко* та *Борис Кедров*, від Мінекології – *Володимир Домашлінець* та *Сергій Гладкевич*, від УЦОК – *Лена Годлевська* та *Ігор Загороднюк*. З питаннями звертайтеся до *Лени Годлевської*.

03142, Київ-142, вул. Вернадського, 87–85; тел. (044)–444.12.91.

NOVITATES THERIOLOGICAE Pars 1, 2000	Хроніка зібрань: конференції 1999 року	

Конференції в Україні та суміжних країнах

◇ **“Заповідна справа в Україні на межі тисячоліть”** — під такою назвою проведено конференцію діячів заповідної справи України, організовану Мінекобезпеки України та Канівським природним заповідником. Конференція пройшла у Каневі 11–14 жовтня 1999 р. Кількість учасників становила близько 180 чоловік, серед них – лише кілька теріологів. За матеріалами конференції видано збірку праць під аналогічною назвою. На конференції відбулись презентації кількох нових видань, серед яких – “Заповідники і національні природні парки України” і “Біорізноманітність Дунайського біосферного заповідника”. Резолюцію конференції буде опубліковано на сторінках кількох основних фахових видань.

◇ **“Кажани та людина: мільйон років співіснування”** — під такою назвою проведено вже VIII Європейський симпозиум з досліджень кажанів. Це велике і надзвичайно представницьке зібрання проведено в Кракові (Польща) на базі Інституту систематики та еволюції тварин ПАН 23–29 серпня 1999. Головні організатори конференції – Польський центр хіротеріологічної інформації та його голова проф. *Броніслав Волошин*. В рамках конференції проведено кілька круглих столів, зокрема, “Криптичні види нетопирів”, “Кажани та сакральна архітектура” і “Види-двійники серед кажанів”, а також екскурсії до печер і детекторний воркшоп. Планується видання матеріалів конференції впродовж 2000 р.

◇ **“Кінь Пржевальського – проблеми збереження і повернення в природу”** — назва VI Міжнародного симпозиуму, присвяченого 100-річчю розведення виду в Україні. Симпозиум відбувся в Києві 6–7 жовтня 1999 р. у Національному банку із фінальним феєрверком у Асканії-Нова. Організаторами виступили Інститут зоології імені Івана Шмальгаузена і Біосферний заповідник “Асканія-Нова”. Загальна кількість учасників – бл. 100 чоловік. Представлені доповіді видано окремим додатком № 11 до журналу Вісник зоології (240 с.). Звіт про симпозиум надруковано у Віснику зоології № 6 за 1999 рік.

◇ **“Макротеріофауна: її сучасний стан та історичні зміни”** — тема VI Школи-семинару теріологів природно-заповідних територій та біологічних стаціонарів, що відбулась на базі Тернопільського педагогічного університету та його біостанції “Заказник Голицький” 27 вересня – 2 жовтня 1999 року. Загальна кількість учасників Школи – близько 60 чоловік. Основною темою Школи було визначено “Макротеріофауна: її сучасний стан та перспективи збереження”. Поруч з цим відбулись і традиційні розділи Школи: “наукові доповіді за власними темами”, “інформаційний ярмарок”, “конкурс студентських наукових праць”. В останній день зібрання проведено акцію “III Європейська ніч кажанів”, що завершилась екскурсією до печери “Млинки”. Звіт про роботу Школи 1999 року подано вище.

Сторінку підготував: *Ігор Загороднюк*

NOVITATES THERIOLOGICAE Pars 1, 2000	Конференції, заплановані на 2000 рік	

Конференції 2000 року в Україні та суміжних країнах

◇ “Систематика та філогенія гризунів і зайцеподібних” — Міжнародний симпозиум, що відбудеться 16–18 травня 2000 р. у Москві. Приймаються тези доповідей обсягом до 3 стор. А4 (рос./engl., WinWord, шрифт Times NR №12, рис. JPG, бібл. як у ДАН). Заявка на участь до 1 лютого, тези до 1 березня 2000 р. за e-mail: sevin@glas.apc.org (*Віктору Орлову*) або aagadj@paleo.ru (*Олександру Агаджаняну*). Адреса Оргкомітету:

РФ, 117071, Москва, Ленінський пр-кт 33, ІІІЕ РАН, Теріологічне товариство, Віктор Орлов.

◇ “Кажани Карпатського регіону” — назва третього міжнародного симпозиуму, що організують Ужгородський державний університет (*Юлії Крочко*), Карпатський біосферний заповідник (*Василь Покин'єчерда*), Українське теріологічне товариство (*Ігор Загороднюк*) та Інститут екології Карпат (*Тарас Бацита*). Місце проведення – Рахів; попередній термін – 3-4 дні близько 20 серпня. Тези доповідей (2000 знаків) треба передати організаторам до 1 червня 2000 р. Очікувана кількість учасників – від 30 до 60 чоловік. Подальша інформація буде розсилатися Українським центром охорони кажанів. Інформаційні канали:

тел. (Юлії Крочко): (03122)–2.19.17; e-mail: krochko@univ.uzhgorod.ua, zag@yahoo.com.

◇ **З'їзд Українського теріологічного товариства** при НАНУ планується провести восени 2000 р. за межами Києва на базі одного з придніпровських заповідників або біостанціонерів. Очікувана кількість учасників 60–100 чоловік. 29 лютого 2000 р. відбулось засідання Президії УТТ з приводу організації з'їзду; остаточне рішення буде прийнято до кінця травня (можливо, час і місце проведення з'їзду будуть поєднанні зі Школою). Детальнішу інформацію про діяльність УТТ питаєте у секретаря УТТ *Тетяни Крахмальної* за адресою:

“01601, Київ-30, Національний науково-природничий музей” або за тел. (044)–235.60.53.

◇ **VII Теріологічну Школу** планується провести у Дніпровсько-Орільському природному заповіднику (*Петро Чегорка*) за темою “Гідрофільні угруповання ссавців”. У разі організації з'їзду УТТ можливе зміщення термінів і місця проведення семінару у бік їх зближення зі з'їздом. Деталі буде вміщено у другому випуску “NT”. Інформаційні канали Школи:

02105, Київ-105, а/с 11; ; zag@yahoo.com; тел. (044)–573.50.64 (Ігор Загороднюк).

◇ “Гризуні і середовище VII” – Міжнародна конференція “Rodens et Spatium” відбудеться 10–14 липня 2000 у Словаччині. Організатори: Університет Південної Богемії та Інститут ландшафтної екології АН ЧР, голова Оргкомітету: *Франтішек Седлачек*. Для реєстрації необхідно вказати титул та ім'я учасника, інституцію, адресу, e-mail, тел., факс, галузь інтересів, тип повідомлення. Реєстраційний внесок – 200 \$ (для студентів – 70 \$).

Адреса: František Sedláček, University of South Bohemia, Faculty of Biology, Na sádkách 7, CZ-370 05, České Budějovice, Czech Republic; sedlacek@uek.cas.cz, fax: +420 38 7775629.

Сторінку підготував: Ігор Загороднюк

NOVITATES THERIOLOGICAE Pars 1, 2000	Офіційна хроніка та інформація	

Законодавчі ініціативи

◇ 19 березня 1999 року прийнято Закон України про приєднання України до Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин. Дата набуття чинності Конвенції для України – 1 листопада 1999 року.

◇ 14 травня 1999 року прийнято Закон України про приєднання України до Угоди про збереження кажанів в Європі. Дата набуття чинності Угоди для України – 30 жовтня 1999 року. На виконання положень Угоди про збереження кажанів в Європі наказом Мінекобезпеки затверджено відповідний план заходів.

◇ 14 травня 1999 року прийнято Закон України про приєднання України до Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори що перебувають під загрозою зникнення (CITES). Дата набуття чинності Конвенції для України – 29 березня 2000 року.

◇ 2 грудня 1999 року на 19-му засіданні Постійного Комітету Бернської конвенції схвалено Рекомендацію № 77 про затвердження планів дій щодо збереження двох видів кажанів *Myotis dasycneme* та *Rhinolophus ferrumequinum* в Європі та Рекомендацію № 74 про затвердження планів дій щодо збереження великих хижаків в Європі.

Організаційні заходи

◇ Поновлено склад Національної Комісії з питань [ведення] Червоної книги України. Зоологічна секція включає 20 чоловік. Голова секції – *Ігор Акімов*, секретар секції – *Василь Костюшин*, від теріологічного товариства у склад секції включено *Анатолія Волоха*, *Ігоря Загороднюка*, *Валентина Крижанівського*, *Юлія Крочка*. Затверджено план роботи секції, що включає 6 тематичних засідань протягом 2000 року.

◇ При Мінекобезпеки України створено Науково-консультативну раду щодо проблем збереження кажанів. Голова Ради – *Ігор Загороднюк*, члени Ради – *Володимир Домашлінець*, *Михайло Ковтун*, *Юлія Крочко*, *Василь Покин'єчерда*, секретар – *Володимир Тищенко*. У задачі Ради входить підготовка експертних висновків щодо стану і динаміки популяцій кажанів, аналіз програм з їх охорони тощо. Найближчі задачі Ради – організація детекторного семінару (див. вище), підготовка для *EUROBATs* Національної доповіді про охорону кажанів, розробка засад співпраці з Українською спелеологічною асоціацією (УСА).

◇ При Інституті зоології НАНУ утворено Комісію з української наукової термінології, і 10 лютого 2000 року відбулось перше її засідання. Голова комісії – *Марина Зерова*, секретар – *Галина Городиська*; від УТТ до комісії включено *Ігоря Дзевєріна*, *Ігоря Загороднюка*, *Валентина Крижанівського*. На першому етапі вирішено впорядкувати список українських назв родів місцевої фауни і рекомендації щодо утворення назв надродових таксонів.

Інформацію підготували: Володимир Домашлінець та Ігор Загороднюк

Окремі теріологічні та суміжні видання 1999 року

- Біорізноманітність Дунайського біосферного заповідника, збереження та управління* / Під ред. Ю. Р. Шеляга-Сосонко. – Київ: Наукова думка, 1999. – 704 с.
- Загороднюк І.* Польовий визначник кажанів, що зимують в печерах України. – Київ: Міжнародний Соломонів університет, 1999. – 35 с.
- Заповідна справа в Україні на межі тисячоліть* (сучасний стан, проблеми і стратегія розвитку). – Київ: Фітосоціоцентр, 1999. – 224 с.
- Кінь Пржевальського (Equus przewalskii Pol., 1881): проблеми збереження та повернення в природу* (Мат-ли VI Міжнар. симпоз., присвяченого 100-річчю розведення виду в заповіднику «Асканія-Нова»). – Київ, 1999. – 240 с. – (Окр. додаток № 11 до журн. «Вестник зоології»).
- Розбудова екомережі України* / Під ред. Ю. Р. Шеляга-Сосонко. – Київ: Мінекобезпеки, 1999. – 127 с.
- Ссавці України під охороною Бернської конвенції* / Під ред. І. Загороднюка. – Київ: Інститут зоології НАНУ, 1999. – 224 с. – (Праці Теріологічної Школи, випуск 2).

Публікації про хіроптерофауну України (1999)

Попередній огляд вміщено у збірці "Європейська ніч кажанів '98 в Україні" (Київ, 1998). Нижче наведено стислу бібліографію за чотирма групами першоджерел:

Журнальні статті: *Покинъчереда В. Ф., Загороднюк І. В., Постава Т., Лабоха М., Покинъчереда В. В.* Нічниця довговуха та кажан північний (Mammalia, Chiroptera) на заході України // *Вестн. зоол.* – 1999. – 33, N 6. – С. 115–120. *Загороднюк І. В.* Taxonomy, biogeography and abundance of the horseshoe bats in Eastern Europe // *Acta Zool. Cracov.* – 1999. – Vol. 42, N 3. – P. 407–421.

Замітки в журналі «Вестник зоології» (1999): *Влащенко А.* О знаходженні рьжей вечерниці (*Myotis noctula*) на зимовке в Харькове (33, N 4-5, с. 76). *Дикий І.* Знахідка на території Західної України нічниця ставкової (*Myotis dasycneme*) (33, N 3, с. 20). *Загороднюк І.* Помилкові вказівки виду *Myotis mystacinus* з території України (33, N 3, с. 110). *Кедров Б. Ю., Шешурак П. Н.* Первая находка нетопыря средиземноморского *Pipistrellus kuhlii* (Chiroptera, Vespertilionidae) на Черниговщине (Украина) (33, N 3, с. 66). *Кондратенко О. В.* Перша знахідка нетопира середземноморського (*Pipistrellus kuhlii*) на Луганинщині (Східна Україна) (33, N 3, с. 96). *Покинъчереда В. Ф.* Нічниця Брандта (Chiroptera) – новий вид фауни України (33, N 4-5, с. 86). *Тищенко В. М.* Знахідки *Myotis nattereri* і *Myotis bechsteini* (Mammalia, Chiroptera) на півдні Тернопільської області (33, N 3, с. 100).

Тези доповідей VIII Європейського симпозиуму з вивчення кажанів (Bats and man: million years of co-existence: Abstracts of VIII EBRS, 23–27 august 1999, Krakow): *Bashka A.-T.* Wintering bats of the Lviv city area (p. 4); *Godlevska L.* The Chiroptera of urban caves (p. 19); *Pokynchereda V.* Bats hibernating in the undergrounds of the Ukrainian Carpathians (p. 51); *Tyshchenko V.* The role of ancient fortificational constructions of Podillya in preservation of rare bat species (p. 67); *Загороднюк І.* Bat fauna of Ukraine: species composition and biogeography (p. 75-76), Sibling species among East-European bats (p. 76).

Зведення «Ссавці України під охороною Бернської конвенції» (див. вище) вміщує 17 нарисів про кажанів (с. 23–108): характеристику ряду, 13 видових описів, огляд видів з Червоної книги тощо (автори нарисів – *І. Загороднюк, В. Покинъчереда, В. Тищенко, І. Ковальова*).

Сторінку підготував: Ігор Загороднюк

Шакали в Україні (на Одещині!). Подробиці читайте у наведеній та в інших статтях:

- *Волох А. М., Роженко Н. В., Лобков В. А.* Первая встреча обыкновенного шакала (*Canis aureus L.*) на юго-западе Украины // *Науч. тр. зоол. музея Одесск. гос. ун-та.* – 1998. – 5. – С. 187–188.

Інвазія нетопира середземноморського у Східну Європу: перші “ластівки” у Ніжині:

- *Кедров Б. Ю., Шешурак П. Н.* Первая находка нетопыря средиземноморского *Pipistrellus kuhlii* (Chiroptera, Vespertilionidae) на Черниговщине (Украина) // *Вестн. зоол.* – 1999. – 33, № 3. – С. 66.

Мишівка темна – новий для України вид групи *Sicista «subtilis»* – у Стрілецькому степу:

- *Загороднюк І., Кондратенко О.* Аловиди "бернських" видів гризунів // Ссавці України під охороною Бернської конвенції. – Київ, 1999. – С. 192–197. – (Праці Теріологічної Школи, випуск 2).

Інформація про подальші випуски

В залежності від інтенсивності надходження нової інформації “Теріологічні новини” будуть виходити 2–4 рази на рік. У зв’язку із завершенням програми “Freeenet” цей бюлетень надалі буде поширюватися тільки у твердій копії (електронна версія планується наступного року).

Для отримання чергового числа “Теріологічних Новин” просимо всіх бажаючих повідомити про це секретаря Українського теріологічного товариства Тетяну Крахмальну і передати на її адресу гроші, необхідні для відтворення 1 копії “NT”. Собівартість одного випуску (6 ксерокопій, конверт, марка) – бл. 1,5 грн.; у вартість 2-го випуску буде включено вартість цього першого випуску (тобто 3 грн.). Секретаріат УТТ: Національний науково-природничий музей НАНУ (відділ палеозоології); Київ-30, Богдана Хмельницького 15; тел. (044)–235.60.53; ст. метро “Театральна”, ННПМ, 2-й поверх.

Чекаємо від Вас на нову цікаву для всіх інформацію про конференції, публікації, експедиції, акції. Повідомлення бажано подавати в електронному вигляді (електронною поштою або на дискеті у форматі DOS або RTF). Інформацію у вигляді наукових повідомлень просимо не надсилати, однак анонсування публікацій є однією з форм поширення інформації через “NT”. Інформацію для публікації надсилайте на адресу: “02105, Київ-30, Інститут зоології НАНУ” або “zag@yahoo.com”.

Цей випуск готували:

Годлевська Лена — Міжнародний Соломонів університет; листи: 03142, Київ-142, вул. Вернадського 87/85, тел. (044)–444.12.91.

Баїта Тарас — Інститут екології Карпат НАНУ; листи: Львів 79026, вул. Козельницька 4; тел.: (0322)–22.67.27.

Дикий Ігор — Львівський державний університет, біологічний факультет; листи: 290005, Львів, вул. Грушевського 4; тел. (0322)–79.45.48 (зоомузей); e-mail: zoomus@franko.lviv.ua.

Домашнінець Володимир — Управління біоресурсів Мінекології України; листи: 01001, Київ, Хрещатик 5; тел.: (044)–224.22.39.

Загороднюк Ігор — Інститут зоології НАНУ; листи: 02105, Київ-105, А/С 11; тел. (044)–573.50.64; e-mail: zag@yahoo.com.

Тищенко Володимир — Національний університет “Сільськогосподарська академія”; листи: Київ–142, пр-т Палладіна 24–12. Тел. (044)–267.82.82; 274.10.76 (зоопарк)

Макет, загальна редакція та верстка – Ігор Загороднюк